

Nostāja Nr. 4

ĀRVALSTU INVESTORU
PADOMES LATVIJĀ

NOSTĀJA ATTIECĪBĀ UZ ILGTSPĒJĪGU ATTĪSTĪBU NĀKOTNEI

02.11.2023

KOPSAVILKUMS

Joprojām aktuālais Krievijas iebrukums Ukrainā un no tā izrietošā enerģētikas krīze Eiropā, kā arī visā pasaulē notiekošās klimata katastrofasturpina uzsvērt nepieciešamību iekļaut klimata un enerģētikas jautājumus katras valdības un parlamenta darba kārtībā. Jebkura humānā katastrofa vai potenciālais konflikts nākotnē tikai pastiprinās šīs bažas. Tādēļ mūsu kopīgs pienākums gan pret sevi, gan nākamajām paaudzēm ir nopietnas izmaiņas mūsu ieradumos, kā arī darbības un biznesa īstenošanas veidos, lai īstermiņa un ilgtermiņa perspektīvā mums visiem būtu ilgtspējīga vieta, kur dzīvot.

Pērn jaunas ministrijas izveidošana Latvijā, kas īpaši paredzēta klimata un enerģētikas problēmu risināšanai, solīja reālu, labi pārdomātu un spēcīgu rīcību klimata pārmaiņu problēmu risināšanai Latvijā. Tomēr tās politiskā neredzamība kopā ar plašāku pilnvaru neesamību un nepietiekamiem resursiem neļāva jaunajai ministrijai faktiski attaisnot sākotnēji uz to liktās cerības.

Tā kā klimata jautājumi lielākoties ir ignorēti, par prioritāti izvirzot enerģētikas krīzes risināšanu, FICIL ir sagatavojusi pozīcijas ziņojumu, lai uzsvērtu trīs galvenās risināmās jomas:

1. klimata un enerģētikas politikas vispārīgā loma Latvijā;
2. privātā sektora izšķirošā loma ilgtspējīgas izaugsmes stimulēšanā;
3. nepieciešamība pēc lielākas enerģētikas tirgus pārredzamības un paredzamības, lai panāktu līdzsvarotas energoapgādes drošību un attiecīgi arī enerģētisko neatkarību.

SATURS

Kopsavilkums	02
Rekomendācijas	04
Rekomendāciju pamatojums	05

REKOMENDĀCIJAS

Klimata un enerģētikas politikas pilnveide

- /// Paplašināt Klimata un enerģētikas ministrijas resursu kapacitāti un pilnvaras, iekļaujot visus vides jautājumus tās pilnvaru ietvarā. Tas nodrošinās daudz efektīvāku klimata, enerģētikas un vides jautājumu vadību, iesaistīs citas ministrijas un nodrošinās konsekvētu minēto jautājumu izskatīšanu gan Ministru kabineta, gan Saeimas darba kārtībā.
- /// Palielināt noziedzīgu nodarījumu pret apkārtējo vidi izmeklēšanu ar mērķi nodrošināt zaļās ekonomikas principu un prasību ievērošanu ne tikai ES, bet arī nacionāla līmeņa finansētajos projektos. Tas palīdzētu arī mazināt ēnu ekonomiku.
- /// Īstenot konkrētus pasākumus un procedūras, kā arī nozīmēt konkrētas institūcijas tādas politikas ieviešanai un uzraudzībai, kas ir saskaņā ar aprites ekonomikas un Zaļā kursa principiem, un ilgtspējīgas attīstības mērķiem.
- /// Klimata plānu un attiecīgās politikas savlaicīga un aktīva uzraudzība, lai vajadzības gadījumā nodrošinātu atsaucīgus un elastīgus pielāgojumus.

Privātā sektora kā dzinēj spēka aktivizēšana mērķa sasniegšanai

- /// Pārskatot un korigējot aktuālo politiku, iniciatīvas un tiesību aktus, vienkāršot "zaļo" pāreju un padarīt to privātajam sektoram ekonomiski izdevīgu.
- /// Novērst valsts atbalsta mehānismu pārklāšanos, sevišķi transporta un loģistikas nozarē, un ieviest ilgtspējīgus finansēšanas instrumentus, lai veicinātu tādu mērķu sasniegšanu, kā mobilitāte pilsētās, videi draudzīgāka autoparku darbība un citi Zaļā kursa un aprites ekonomikas aspekti.
- /// Veicināt un institucionalizēt energoefektivitāti valsts, rūpniecības un mājāsaimniecību sektoros.
- /// Noteikt konkrētus galvenos veikspējas radītājus (IKP) vietējām pašvaldībām ārpus Rīgas, lai veicinātu gan ilgtspējas ieradumus, gan risinājumus mobilitātes jomā.

/// Kad tas ir ekonomiski jēgpilni, iedrošināt privāto sektoru ieguldīt un veikt pētījumus par CO₂ uztveršanu, transportēšanu un uzglabāšanu, pēc iespējas meklējot starpnozaru sinerģijas iespējas, lai pozicionētu Latviju kā konkurētspējīgu dalībnieku šajā jomā. Būtu jāizvairās no CO₂ uzglabāšanas aizlieguma, jo tas padarīs attiecīgos P&A (R&D) pasākumus nelietderīgus.

/// Veicināt MVU spēju saglabāt pozīciju lielo uzņēmumu piegādes un vērtības ķēdēs, nodrošinot publiski pieejamus datus un rīkus, īpaši ņemot vērā nākotnē gaidāmās obligātās padziļinātās pārbaudes pienākumu lielajām korporācijām.

Pārredzamas un paredzamas enerģētikas tirgus attīstības nodrošināšana

- /// Izveidot tālredzīgu, ES mērķiem atbilstošu enerģētikas politikas stratēģiju. Enerģētikas stratēģijai ir jābūt cieši saistītai ar plašākām nacionālajām prioritātēm, stiprinot ideju par enerģētikas politiku kā kopīgu valsts attīstības elementu.
- /// Izvairīties no tādu instrumentu izmantošanas krīzes situāciju risināšanai, kas nepamatoti un nesamērīgi ierobežo vai pat izslēdz konkurenci. Pārtraukt pasākumus, kas ieviesti iepriekšējās enerģētikas krīzes laikā.
- /// Nodrošināt, ka elektroenerģijas pārvades un sadales tīkls ir drošs un izturīgs. Valdībai ir jānodrošina skaidra un caurskatāma komunikācija par enerģētikas un ar to cieši saistīto sektoru¹ attīstības virzību, konkrēti skaidrojot privāto uzņēmumu lomu un no tiem sagaidāmo un nosakot vēlamās sasniedzamos rezultātus.
- /// Sekmēt tādus apstākļus, kas veicinātu vairāk investīciju pētījumos un attīstībā, piesaistot privātpersonas un stimulējot sadarbību starp privāto sektoru, valsts uzņēmumiem un akadēmiskajām iestādēm. Ieguldījumiem P&A jomā ir jāatbilst tehnoloģiju sasniegumiem un tirgus un sabiedrības vajadzībām un jāveicina tādas inovācijas, kuras ir praktiskas un labvēlīgas valsts attīstībai.

¹ Piemēram, tīrās tehnoloģijas.

REKOMENDĀCIJU PAMATOJUMS

Labāka klimata un enerģētikas politika

Pērn, atbalstot Klimata un enerģētikas ministrijas (KEM) izveidi, FICIL sagaidīja, ka jaunajai ministrijai tiks piešķirtas plašas pilnvaras un pietiekami resursi, lai tā kļūtu par vadošo iestādi īstermiņa, vidējā un ilgtermiņa politiku straujākai attīstībai, kas ir tik ļoti nepieciešamas, lai ieviestu un nepārtraukti uzlabotu aprites ekonomikas, Zaļā kursa, taksonomijas, ESG², ANO ilgtspējīgas attīstības un citu Latvijai saistošo līdzīgo politiku mērķu ievērošanu. Jau vairākus gadus klimata pārmaiņas vairs nav izvēles jautājums, bet gan realitāte, kas stāv mūsu durvju priekšā.

FICIL atzīmē, ka KEM ir jāveic tiešām sarežģīts darbs. Lai KEM gūtu panākumus, FICIL uzskata, ka ir jādeleģē KEM plašākas pilnvaras klimata un enerģijas problēmu risināšanai, pieprasot citām ministrijām aktīvi sadarboties un pildīt savas jomas politiku un funkciju, ievērojot visaptverošos klimata pārmaiņu apsvērumus. Lai nostiprinātu ministrijas pilnvaras, tikai ar klimata politikas pievienošanu tās kompetencēm nepietiks. Vienlaikus KEM ir jāpiešķir attiecīgi resursi – kā cilvēkresursi, tā arī finanšu resursi –, lai tā spētu pietuvināt Latvijas ekonomiku un sabiedrību aprites ekonomikai, Zaļā kursa mērķiem un pakāpeniskas pārējas nodrošināšanai uz zaļo ekonomiku.

Vēl 2022. gadā Latvijas Republikas Valsts kontrole izdarīja dramatiskus secinājumus attiecībā uz Latvijas spēju sasniegt atbilstību³ ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem. Ziņojumā identificēta būtiska uzraudzības un kontroles neesamība pār procesiem, atbildīgajām valsts institūcijām, plāniem un uzdevumiem. Ja netiks veiktas nekādas izmaiņas, līdz 2030. gadam Latvija sasniegs tikai 18 % no ilgtspējīgas attīstības mērķiem. Turklāt ziņojumā konstatēts, ka nav iespējams izsekot valsts budžeta izlietojumam, kas šķietami veikts ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai.

Tomēr faktiski joprojām nav izstrādāts pārskatītā Nacionālā Klimata un enerģētikas plāna līdz 2030. gadam sākotnējais projekts, kas bija jāiesniedz

Eiropas Komisijā līdz 2023. gada jūnija beigām⁴. Vairākas nozīmīgas politikas un iniciatīvas ir apturētas, neskatoties uz to, ka tām ir steidzami jāsamazina nenoteiktība uzņēmumiem un jārisina klimata pārmaiņas. Turklāt KEM jau publiski ir paziņojusi, ka atsevišķi SNG⁵ un CO₂ izmešu samazināšanas plāna mērķi 2030. gadam netiks sasniegti. Līdz ar to iepriekš minēto pasākumu pārskatīšanu solīts veikt kaut kad nākotnē, ietverot tos aktualizētajā Nacionālajā Klimata un enerģētikas plānā⁶. Taču tikmēr Latvijai paliek arvien mazāk laika jebkādiem turpmākiem kavējumiem.

Ārkārtīgi svarīgi, lai visās ekonomikas, finanšu, nodokļu, transporta, darba, izglītības, veselības u. c. jomās tiktu veicināta gan visaptveroša izpratne par klimata pārmaiņu problēmām, gan apzināta rīcība, lai ieviestu un īstenotu ar zaļo pāreju saistītos pamatprincipus. Ar šādu mērķi **FICIL iesaka klimata un vides aspektus identificēt, aprakstīt un ietvert dokumentu paketēs (likumprojektos), visos tiesību akta projekta virzības posmos**, kas visos likumdošanas procesa etapos palielinās pārredzamību un nodrošinās klimata un vides aspektu ievērošanu.

Klimata un vides jautājumiem jāklūst par dabīgu un neatņemamu likumdošanas procesa sastāvdaļu, kas līdz pat to interpretācijai, piemērošanai un izpildei jāiekļauj ne tikai publiskā un privātā sektora, bet arī tiesu un citu tiesībsargājošo iestāžu darba kārtībā. Šāda pieeja paaugstinās likumdošanas procesa kvalitāti un palīdzēs nostiprināt klimata un vides jautājumu dominējošo stāvokli praktiski visās jomās, piemēram, tādās, kā godīga konkurence un valsts iepirkumi.

Nemot vērā, ka smagu un organizētu vides noziegumu apkarošana ir noteikta kā viena no ES prioritātēm⁷, publiski kļūst pieejami arvien vairāk pierādījumu par šo noziegumu nozīmi ES finansēto projektu, valsts un privātā sektora partnerības un citu reģionālajā vai vietējā līmenī finansēto programmu uzraudzībā.

² Vides, sociālie un pārvaldības faktori

³ Angļu valodā – https://www.lrvk.gov.lv/en/getrevisionfile/29654-pMxs84mPi1_xo1cJ5ogygKlpzgBjalZ.pdf

Latviešu valodā – <https://www.lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile/29654-lT9ehAcFVSYieuFepp805nIcXyW5jGp.pdf>

⁴ Bija gaidāms, ka līdz 2023. gada 30. jūnijam ES dalībvalstis iesniegs komisijai savus aktualizētos NKEP projektus atbilstoši Pārvaldības reglamenta 14. pantā noteiktajam.

⁵ Siltumnīcefekta gāzes emisijas

⁶ <https://www.kem.gov.lv/lv/jaunums/cudars-ar-ieprieks-planotiem-pasakumiem-klimata-merkus-2030-gada-nesasniegsim-jaievies-jaunas-politikas-un-pasakumi>

⁷ <https://www.europol.europa.eu/crime-areas/environmental-crime>

Nespēja pamanīt un izvairīties no vides noziegumiem var novest ne tikai pie finansējuma samazinājuma vai pārtraukšanas, bet arī pie sarežģītas un nopietnas kriminālizmeklēšanas. Cita starpā cīņa ar vides noziegumiem veicina vispārēju ēnu ekonomikas samazināšanos attiecīgajās projektu kategorijās. Tādēļ FICIL uzstājīgi rekomendē paaugstināt tiesībsargājošo institūciju motivāciju un praktiskās iespējas vides noziegumu izmeklēšanā. Turklāt ir jāpaliek par nacionālajā vai ES līmenī finansēto projektu organizēšanu un realizāciju atbildīgā valsts sektora informētība, īpaši par instrumentiem un rīkiem vides noziegumu novēršanai, piemērojot iepirkumu konkursu noteikumus un līgumus, lai uzraudzītu atbilstību noteikumiem par vides noziegumu novēršanu, un ziņojot par iespējamiem noziegumiem kompetentajām iestādēm.

Privātais sektors kā svarīgs elements mērķa sasniegšanā

FICIL atgādina, ka Latvija nespēs sasniegt noteiktos zaļos mērķus tikai ar ārvalstu investoru palīdzību vien. Visām privātā sektora kompānijām neatkarīgi no to lieluma vai kapitāla izcelsmes avota ir jātiecas uz ilgtspējīgu attīstību un zaļo transformāciju. Ir jāievieš vērtīgi "labumi", lai veicinātu brīvprātīgu uzņēmumu kustību vēlamajā virzienā. Uzņēmēju motivācijai to darīt ir jāizriet no pieņēmuma, ka virzīšanās uz Zaļo kursu un analogiskiem mērķiem ir vienkāršāka un lētāka, vismaz vidēja un ilgtermiņa perspektīvā.

Kopumā FICIL atbalsta Satiksmes ministrijas plānus ieviest politiku, kas vērsta uz mobilitātes palielināšanu. Mobilitātes koncepcijas pamatā ir cilvēka spēja nokļūt no viena punkta uz otru ekonomiski un tehniski vispieņemamākajā veidā, ar vismazāko ietekmi uz klimatu un apkārtējo vidi. Iespēju robežās būtu pilnībā jāizslēdz autobusu un mikroautobusu maršrutu pārkļāšanās ar dzelzceļa maršruti. FICIL atbalsta Satiksmes ministrijas Nacionālā Klimata un enerģētikas plāna aktualizācijas projektam iesniegto priekšlikumu⁸ virzienu. Tomēr ir svarīgi noteikt konkrētus galvenos veiktspējas rādītājus (IKP) un, izejot no tiem, piešķirt attiecīgu finansējumu pašvaldībām, tostarp arī tām, kas atrodas ārpus Rīgas, lai aktīvi pārveidotu to pilsētvides mobilitāti un padarītu šo pašvaldību autoparkus videi draudzīgākus.

Bez šaubām, šāda mēroga un apjoma pārmaiņām nepieciešamas ievērojamas investīcijas. Taču šādu iniciatīvu īstenošanai pieejamā valsts finansējuma daļa ir ārkārtīgi zema, virknē gadījumu nesasniedzot pat 10 % no paredzamajām izmaksām. Liels izstrūkums finanšu līdzekļu pieejamībā nedrīkst radīt šķēršļus ieteicamajai izaugsmei, tāpēc Nacionālais

Klimata un enerģētikas plāns, kā arī citi pasākumi, kas paredzēti klimata un vides mērķu īstenošanai, ir jāapvieno ar jaunu privāto finanšu instrumentu strukturējumu un pieejamību, kas ir vērsti uz minēto mērķu sasniegšanu, tai skaitā mobilitāti un videi draudzīgākiem autoparkiem.

Vienlaikus ir jānovērš ES finansējuma programmās ietvertie šķēršļi autoparku ekoloģiskai uzlabošanai. Piemēram, ņemot vērā Satiksmes ministrijas pasākumu prioritāti personu ar invaliditāti mobilitātes uzlabošanā⁹, nevajadzētu kritizēt vai saukt pie atbildības individuus par to, ka viņi nav nobraukuši minimālo kilometru daudzumu ar elektromobili, kas ir iegādāts, piesaistot ES finansējumu. Visi nobrauktie kilometri, ieskaitot tos, ko veicis cilvēks ar invaliditāti, dod vienlīdz lielu labumu CO₂ izmešu mazināšanā. Tā kā ir paredzams, ka privātais transports kļūs par pēdējo izvēli, lai pārvietotos, cilvēkiem nevajadzētu liegt motivāciju tiekties uz šo visaptverošo mērķi – videi draudzīgāku mobilitāti. Tāpat neviena juridiska persona nedrīkst saskarties ar nesamērīgām energoaudita prasībām, ja tā ir kļuvusi par lielo elektroenerģijas patērētāju tikai tādēļ, ka notikusi tā autoparka noma uz elektroauto. Būtu jābūt otrādi, un uzņēmumiem vajadzētu būt motivētiem veikt sava autoparka nomaiņu, saņemot papildu ieguvumus – mazāk birokrātisko prasību.

Energoefektivitāte joprojām ir pašsaprotama mājāsaimniecību, valsts un privātā sektora vajadzība. Iepriekšējā apkures sezonā īstenotā valsts pieeja, sniedzot valsts atbalstu privātajam sektoram un mājāsaimniecībām, nebūtu jāatkārto. Atbalstam ir jāasniedz tos, kam tas ir patiesi nepieciešams, tāpēc tam jābūt mērķtiecīgam un efektīvam, uzsvāru liekot uz ilgtermiņa ieguvumu vairošanu. FICIL aicina valdību ievērot fiskālās disciplīnas prasības, cenšoties risināt jebkādas nākotnes izaicinājumus. Ir svarīgi, lai valdība neuzņemtos nevajadzīgu finansiālo privātā sektora un mājāsaimniecību slogu, tādējādi atturot tos no savu ieradumu maiņas un ieguldīšanas ilgtspējīgos risinājumos, atstājot negatīvu fiskālo un ekonomisko ietekmi. Ir jānovelk skaidra robeža starp valdības un privātā sektora finansiālajiem pienākumiem.

Diemžēl ar jauno Klimata likuma projektu¹⁰ jautājumi saistībā ar CO₂ uztveršanu, transportēšanu un uzglabāšanu joprojām nav atrisināti un neapmierina uzņēmējdarbības praktiskās vajadzības. Piedāvātais likumprojekts joprojām aizliedz CO₂ uzglabāšanu Latvijā, neskatoties uz to, ka valstī ir piemērota ģeoloģiskā struktūra dažādu gāzu uzglabāšanai un CO₂ uzglabāšana ir ekonomiski pamatota, droši apsaimniekojama un atbilst ES Zaļā kursa stratēģijai.

⁸ Prezentēts 2023. gada 13. jūlijā ilgtspējīgas mobilitātes darba grupas ietvaros iekļaušanai Nacionālajā Klimata un enerģētikas plānā.

⁹ Prezentēts Satiksmes ministrijai valdības Rīcības plāna projekta sadaļu ietvaros 2023. gada 16. oktobrī.

¹⁰ https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/7987de45-93fd-45e3-ac4c-948251c622d9

FICIL uzskata, ka ir ārkārtīgi svarīgi, lai Klimata likums tiktu pieņemts tādā formā, kura juridiski atļautu izveidot oglekļa uztveršanas, uzglabāšanas un utilizācijas vērtību ķēdi. Pateicoties tehnoloģiskajam progresam šādu iespēju izmantošana varētu nodrošināt pievienoto vērtību Latvijas ekonomikai, finansēm un sabiedrībai, padarot rūpniecību videi draudzīgāku, uzlabojot apkārtējo vidi, radot jaunas darbavietas, kā arī nodrošinot peļņas un nodokļu ieņēmumu palielinājumu. Vairāki CO₂ izmešu aspekti ir saistīti ar turpmāku rūpniecības, transporta un loģistikas attīstību, savukārt citi ir saistīti ar inovācijām, konkurenci ārējā un iekšējā tirgū, kā arī ar ievērojama finansējuma piesaisti pētījumiem un attīstībai, pilotprojektiem un tirgus operāciju uzsākšanai. Turklāt, atsevišķām lielām nozarēm ir pienākums pārveidot savu biznesu un praksi, tostarp būtiski samazinot CO₂ izmešu apjomu. Līdz šim Latvijas progress minētajos aspektos ir bijis lēns.

FICIL uzsver, ka kredītiestādēm un lielajām kompānijām ir pienākums publiskot datus, piemēram, par nefinansiālajiem, vides, sociālajiem un pārvaldības aspektiem un oglekļa pēdas nospiedumu savā uzņēmumā. Pienākums pārbaudīt produktu vērtības un piegādes ķēdes un izpētīt informāciju par klientiem un biznesa partneriem pieaug katru gadu. Šo uzdevumu izpildē iesaistīto nodarbināto skaits, ārpakalpojumi un IT risinājumu nodrošināšana no kredītiestādēm un lielajiem uzņēmumiem joprojām prasa milzīgus ieguldījumus. Ņemot vērā gaidāmo pienākumu veikt precīzu produktu vērtību ķēdes izvērtējumu, kas daudzos gadījumos ietver mazos un vidējos uzņēmumus (turpmāk tekstā – MVU), FICIL aicina datus un rīkus nepārtraukti pielāgot, atjaunot un padarīt publiski pieejamus MVU, lai tie varētu vieglāk izpildīt pienākumu dalīties ar datiem minētās padziļinātās pārbaudes veikšanai. MVU rīcībā esošo datu kvalitāte, precizitāte un detalizācijas pakāpe vairumā gadījumu nav pietiekama, lai kredītiestādes un lielās kompānijas varētu veikt padziļināto pārbaudi. Publiski pieejami dati un instrumenti, lai aprēķinātu, piemēram, ar klimatu un vidi saistītus parametrus, MVU būtiski samazinātu darbspēka, finanšu un IT izmaksas un ļautu nākotnē izpildīt gaidāmās saistības. Ņemot vērā publiski pieejamos datus un rīkus, tas palīdzēs kredītiestādēm un lielajām kompānijām sistematizēt un centralizēt savus IT risinājumus padziļinātās pārbaudes veikšanai.

Pārredzama un paredzama enerģijas tirgus attīstība

Jau dažus gadus Latvijas enerģētikas sektors funkcionē un attīstās nekonsekventi un necaurskatāmi. Izskanējuši paziņojumi par valsts uzņēmumu investīciju plāniem jūras un sauszemes vēja, saules enerģijas, sašķidrinātās dabasgāzes, ūdeņraža un atomenerģijas nozarēs. Lai gan

dažas no tehnoloģijām jau plaši tiek izmantotas visā pasaulē, dažas tomēr vēl prasa ievērojamus pētījumus un pārbaudi pirms to ieviešanas un pievienošanas Latvijas enerģijas bilancei. Ir minēti apgalvojumi, ka valsts uzņēmumam ir jāklūst par nozīmīgu elektroenerģijas eksportētāju Eiropā. Vienlaikus Eiropas Savienība virzās uz priekšu ar *Green Deal*, *RePower Europe*, *Fit for 55* un citām visaptverošām politikām, lai nodrošināt ātru un taisnīgu pāreju uz zaļāku enerģiju, ar mērķi veicināt ilgtermiņa energoapgādes noturību, uzticamību un drošību.

Tā kā Latvija zināmā mērā ir pārvarējusi pašreizējo enerģētikas krīzi, ko izraisīja Krievijas iebrukums Ukrainā, nav juridiska pamatojuma turpināt to instrumentu saglabāšanu, kuri, iepriekš neinformējot nozari, tika ieviesti šīs krīzes pārvarēšanai. Lai pārvarētu enerģētikas krīzi, tika ieviesta īpaša regulatīvā politika¹¹. FICIL iesaka izvairīties no pagaidu pasākumu ietveršanas likumdošanas aktos, sākotnēji nenosakot objektīvus un pārskatāmus kritērijus un nenodefinējot situācijas, kurās pagaidu pasākumi zaudēs spēku vai kļūs neaktuāli, kā arī bez skaidras sadarbības ar skarto nozari. Latvijas Satversme prasa, lai šādi kritēriji pagaidu instrumentu ieviešanas laikā tiktu noteikti.

Līdzšinējie nepārliciecināmie un nenoteiktie paziņojumi kopā ar svārstīgo enerģētikas politiku un skaidras enerģētikas stratēģijas trūkumu bieži nespēj pārliecināt uzņēmumus, kas darbojas enerģētikas vai tīro tehnoloģiju nozarēs, ienākt tirgū. FICIL neignorē valsts uzņēmumu ambiciozos plānus palielināt jaudu un pat kļūt par elektroenerģijas eksportētājiem. Tomēr ir **svarīgi, lai šāds mērķis netiktu sasniegts uz izkropļotas vai pat iznīcinātas konkurences un izvairīšanās no godīga tirgus principu ieviešanas rēķina attiecīgajā nozarē**. Pirmkārt, lai izvairītos no turpmākas investoru un privātā sektora neapmierinātības, **FICIL aicina valdību nodrošināt precīzu, atklātu un uzticamu komunikāciju par īstermiņa, vidējā un ilgtermiņa tirgus prognozēm, lai privātais sektors varētu pieņemt pamatotus un pārdomātus lēmumus par investīcijām un uzņēmējdarbību**. Turklāt FICIL uzstāj, ka šai komunikācijai pilnībā ir jāievēro tiesiskuma, godīgas konkurences un vienotā tirgus principi.

Ņemot vērā iespējamo elektroenerģijas patēriņa pieaugumu Latvijā (piemēram, plānojamās jaunās jaudas elektroenerģijas ražošanā Latvijā un ārvalstīs, potenciāli pieaugošais elektroenerģijas eksports uz Eiropu, elektromobiļu parki, dzelzceļu elektrifikācija un daudzas citas tendences valsts un privātajā sektorā), ir skaidrs, ka pārvades un sadales tīkliem būs jābūt pietiekami jaudīgiem elektroenerģijas saņemšanai un nogādāšanai patērētājiem.

¹¹ Nosaka pienākumu Rīgas siltuma ražošanas uzņēmumiem pārdot siltumu atbilstoši regulējamajam tarifam.

Tikla attīstības un uzlabošanas plāniem ir jābūt ne tikai skaidriem un visaptverošiem, bet arī nemainīgiem un reālistiskiem, kā arī publiski izskaidrotiem. Uzņēmumiem un mājsaimniecībām jāspēj pieņemt informētus lēmumus par energoefektivitātes palielināšanas pasākumiem, kā arī par elektroenerģijas ražošanas, patēriņa, uzglabāšanas, uzkrāšanas, dzesēšanas, ventilācijas un siltumapgādes pasākumiem, kuri tiks ieviesti uzņēmumos, darba procesos vai mājsaimniecībās. Jebkura turpmāka tarifu paaugstināšana vai tarifu struktūras un metodoloģiju pārskatīšana ir precīzi jāizskaidro un objektīvi jāpamato pirms to stāšanās spēkā. Cilvēku nodomus padarīt savu uzņēmumu un / vai māju ilgtspējīgāku un uzticamāku nedrīkst ierobežot saprātīgu un pamatotu tikla tehnisko iespēju trūkumu.

Vairs nav laika atlikt pētniecību un attīstību. FICIL neiebilst pret valsts kapitālsabiedrību iniciatīvu aktīvāk piedalīties zinātniski pētnieciskajos projektos, jo ir acīmredzams, ka dažām no tām ir liels resursu apjoms to realizācijai. FICIL sagaida, ka iespēja piedalīties pētījumu un attīstības projektos tiks piedāvāta arī citām ieinteresētajām pusēm – tādām, kā universitātes un akadēmiskie centri, neatkarīgie pētnieki, NVO, jaunuzņēmumi un citi privātiem un valsts uzņēmumi. Inovācijām ir izšķiroša nozīme turpmākajā Latvijas rūpniecības un uzņēmējdarbības attīstībā. Tas ir attiecināms ne tikai uz inovatīvo attīstības projektu, uzņēmējdarbību un tirgu veidošanu un veicināšanu, bet arī uz plašāku inovāciju iepirkumu izmantošanu valsts iestādēs.

ĀRVALSTU INVESTORU PADOMES LATVIJĀ NOSTĀJA ATTIECĪBĀ UZ ILGTSPĒJĪGU ATTĪSTĪBU NĀKOTNEI

Nostāja Nr. 4
02.11.2023